

**DIAGNOZA I EWALUACJA ROZWIĄZAŃ SYSTEMOWYCH W ZAKRESIE
KSZTAŁCENIA UCZNIÓW ZDOLNYCH NA PRZYKŁADZIE POLSKI I ANGLII.
STUDIUM KOMPARATYSTYCZNE**

Od wielu lat obserwuje się stały wzrost zainteresowania problematyką jednostek uzdolnionych i utalentowanych. Społeczne zapotrzebowanie na wykorzystanie potencjałów tychże osób jest po pierwsze konsekwencją zmian i postępu technologicznego, procesów globalizacji (Perssona, 2012), urbanizacji i modernizacji, w których coraz częściej podkreśla się rolę osób zdolnych w kształtowaniu społeczeństw ponowoczesnych (Dyrda, 2012). Po drugie uczeń zdolny to niezwykle barwna postać i jednocześnie bardzo cenna z punktu widzenia dydaktyczno-psychologicznego, co starałem się wykazać w prowadzonych analizach. Po trzecie dziś w wielu ogłoszeniach o pracę, pracodawcy wśród kandydatów na dane stanowisko poszukują jednostek zdolnych, tych wyróżniających się z tłumu. Inaczej mówiąc, nonkonformistów o pozytywnym zabarwieniu, motywowanych w dużej mierze czynnikami wewnętrznymi. A więc możemy powiedzieć, że rynek został zintensyfikowany poprzez wzmożoną międzynarodową konkurencję gospodarczą, która doprowadziła do swoistej wojny o jednostki zdolne i utalentowane, co w konsekwencji prowadzi do tego, że przedsiębiorstwa postrzegają swoją przyszłą konkurencyjność jako zależną od niewielkiej liczby wysoce zdolnych osób wywodzących się z globalnej puli (Brown, Tannock, 2009, podaje za: Smith, 2014, s.209). Warto wspomnieć, że „dzisiejsi uzdolnieni uczniowie to jutrzejsi społeczni, intelektualni liderzy gospodarki i kultury, a ich rozwój nie może być pozostawiony przypadkowi” (Eyre 2009, s. 1048, 1051).

W związku z powyższym obecnie praktycznie we wszystkich rozwijających się krajach, w tym w Polsce i Anglii zaczęto podkreślać, że problematyka zdolności i uzdolnień powinna należeć do jednych z istotnych obszarów teorii i praktyki szkoły zarówno ze względu na ważność społeczną jak i pedagogiczną tego zagadnienia. Przyczynił się również do tego rekomendacje dla Parlamentu Europejskiego opracowane przez Komitet ds. Kultury i Edukacji, w którym akcentuje się, że „żadne państwo nie może pozwolić na marnowanie talentów, na stratę ludzkiego bogactwa, żadne państwo nie jest tak bogate, aby marnować talenty swoich obywateli” (Cieślikowska, 2005, s. 36).

Prezentowana rozprawa doktorska ukierunkowana na diagnozę i ewaluację rozwiązań systemowych w zakresie kształcenia uczniów zdolnych w Polsce i w Anglii wpisuje się w przestrzeń badawczą z obszaru nauk pedagogiki porównawczej, o interdyscyplinarnym podejściu. W prowadzonych analizach starałem się odwołać do dotychczasowych wyników

badan pedagogicznych, psychologicznych, socjologicznych, jak również i historycznych dotyczących procesu kształcenia i wspierania uczniów zdolnych o zasięgu międzynarodowym. Jednocześnie starałem się ukazać dotychczasowy dorobek empiryczny, zorientowany w dużej mierze na problematyce kształcenia, wspierania i funkcjonowania uczniów zdolnych, począwszy od środowiska rodzinnego, rówieśniczego i szkolnego. Natomiast procesy badawcze realizowane w niniejszej dysertacji, jak również ich etapy, ukierunkowane były na pozyskiwanie danych przydatnych dla przedstawicieli nauk pedagogicznych.

Rozprawa składa się z czterech zasadniczych części:

W pierwszej części pracy dokonałem analizy problematyki zogniskowanej na rozstrzygnięciach historycznych oraz definicyjnych, dotyczących kluczowych dla niniejszej dysertacji pojęć, takich jak: zdolność, uzdolnienie, talent, geniusz oraz przedstawiłem współczesne koncepcje zdolności. Dokonałem również charakterystyki uczniów zdolnych z punktu widzenia nauk humanistycznych i społecznych. W części tej skupiłem się także na problematyce etykietowania uczniów zdolnych oraz nonkonformizmie i zachowaniach ryzykownych, jako postawie twórczej. Zaprezentowałem jednocześnie zjawisko porażki edukacyjnej, prowadzącej paradoksalnie do odniesienia życiowego sukcesu, na przykładzie osób powszechnie znanych.

W części drugiej przedstawiłem opis podstawowych mechanizmów funkcjonowania systemów szkolnictwa w Polsce i Anglii. Zaprezentowałem tu także opis istniejących rozwiązań systemowych związanych z kształceniem i wspieraniem uczniów zdolnych oraz dokonałem porównania obydwu systemów.

Część trzecia stanowi prezentację aspektów metodologicznych badań własnych. Uzasadniłem tutaj przyjętą procedurę badawczą, przedstawiłem paradygmat badawczy, cele, przedmiot badań, a także problematykę badawczą.

W części czwartej zawarte zostały wyniki autorskich badań przeprowadzonych wśród nauczycieli polskich i angielskich oraz wśród studentów zdolnych z Polski i Anglii. Część ta obejmuje analizę i interpretację materiału empirycznego, zgromadzonego w toku prowadzonych badań, a także zawiera wnioski podsumowujące z przeprowadzonej diagnozy i ewaluacji rozwiązań systemowych w zakresie kształcenia uczniów zdolnych w Polsce i Anglii oraz postulaty rekomendujące dla praktyki pedagogicznej.

Warto na zakończenie stwierdzić, że uważna obserwacja danych empirycznych skłania do wniosku, iż oba systemy dają interesujące rozwiązania cząstkowe, które można wykorzystać na rzecz edukacji uczniów zdolnych. Niezwykle korzystna byłaby współpraca przedstawicieli obu systemów i wymiana doświadczeń, których przemyślane zastosowanie z pewnością będzie mieć wpływ na funkcjonowanie całego systemu.

Alan Gieff